

"כי השווד יעור עיני זוכמים ויסלף דברי צדיקים" [טז, יט]

בעת שישב בעל "אוהב ישראל" זצ"ל, מאפטא, על כסא הרבנות בקולבסוב, באו פעם לפניו שני בעלי דין לדין תורה יתר הדיינים לקחו שוחד והיו נוטים לצד אחד, אולם הרב מאפטא גילה כלפיהם התנגדות נמרצת והוכיח להם כי אין להם שכלה כמותם.

יעצו הדיינים לבעל הדין כי ישחד גם את הרב, אך כיצד עושים זאת, והלא בשום פנים לא יסכים הרב לקבל שוחד, יצאו לו איפוא לשלשל בחשאי סכום כסף ניכר לכיס בגדו של הרב, בעל הדין עשה כעצתם ואיש לא ידע דבר על כך.

למחרת, כאשר ישב הרב להמשיך בדין תורה, הרגיש כי דעתו החלה להסס בדבר וכי קם בו רצון להסכים עם דעת הדיינים מיד דחה את ישיבת בית הדין וכל אותו היום בכה והתחנן לפני רבונו של עולם, כי יאיר את עיניו לראות את האמת.

כך עברו ימים מספר עד אשר גילה הרב את הכסף בכיס בגדו ומיד הבין כי בעל הדין הוא אשר שם את הכסף בכיסו כדי לשחדו. כל כך גדול הוא כוחו של שוחד, שאפילו אם הדיין אינו יודע מאומה על כך, בכל זאת זה משפיע על שכלו לסלף את דעתו.

אמר הרב מאפטא זצ"ל כעת אני מבין את פירושו של הפסוק: "ויסלף דברי צדיקים", אפילו אם הדיין מוסיף להיות צדיק גם לאחר קבלת השוחד, שכן ראה ולא ידע מאומה על כך, בכל זאת יש בכוחו של השוחד לסלף את בינתו ואת דבריו...

מכאן יש ללמוד קל וחומר: אם נגיעה יש בה כדי לעוות את העינים. הרי מכל שכן "מידה טובה מרובה ממידת פורעניות" — שאם אדם מסלק מעל עצמו את כל הנגיעות והפניות וטורח לרדוף אחרי הצדק, עיניו נפקחות ומוארות להשיג ולהיות את האמת.

"לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" [יז, יא]

אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, וכל שכן כשאומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל (רש"י).

פשוטם של דברי רש"י כך הוא: אפילו נדמה לך כי הוא אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, גם אז חייב אתה לשמוע בקולו, וכל שכן כשאתה הוא הטועה וכלל אין הדבר כך, אלא הוא אומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל. תמימי דברי חכמים מתאימים עם האמת, שכלך ה"בעל בית", הרחוק משכל ורק דומה בעיניך שהדברים הפוכים התורה מדמה שהם נכונים (לפי הרמב"ן) כל תקנות, גזירות, סייגים ומנהגים, שחדשו חכמינו בתורה שבעל פה, מבטאים באמת את רצון השי"ת, לאותו רצון אינו מתגלה אלא במועד הנכון על ידי חכמי הדור.

החכמים והצדיקים שבכל דור מהווים איפוא את התגלמותה של התורה שבעל פה, שעל ידם יוצא רצון השי"ת מן המחשבה אל הפועל. (באר הגולה למהר"ל ז"ל)

באחד הויכוחים שהתנהלו תמיד בין רבי יהונתן אייבשיץ ז"ל ובין המלומדים הנוצרים שבדורו, שאלהו פעם כומר אחד כיצד אמרו חכמיכם: העובר על דברי חכמים חייב מיתה — בו בזמן שיש הרבה עבירות בתורה שאין חייבים עליהן מיתה? "הש"ס רבי יהונתן: "בדיוק כך הוא גם הנימוס והחוק בכל מלכות ומלכות. אם יכנס אדם אצל המלך ויעשה דבר נגד כבודו או לצונו, לא יהרגו המלך על דעת עצמו אלא ימסרנו לידי החוק, על מנת שיעמידוהו לדין ויביאוהו על עונשו. ואילו אם אדם אינו שומע לפקודתו של הזקיף השומר על ארמון המלך, רשאי הזקיף, ואפילו מחוייב הוא, לירות בו מיד". "חכמינו", סיים ואמר רבי יהונתן, "הינם בבחינת הזקיפים העומדים על משמר התורה והמסורה, וכל המסרב להישמע לפקודתם דינו חמור בהרבה מזה שעובר על מצוה שבתורה גופה"...

"צדק צדק תרדוף" [טז, כ]

רדוף תרדוף אחרי הצדק בצדק. גם כאשר אתה רודף אחרי הצדק הזהר שהאמצעים שבהם תבקש להשיג מטרה צודקת, יתנו גם הם צודקים — שלא ככלל הידוע של הגויים, שהמטרה מקדשת את האמצעים...

"על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת הבת לא יומת על פי עד אזור" [יז, י]

מצינו במדרש: "שאלו לחכמה: חוטא מהו עונשו? אמרה להם: חטאים תרדוף רעה. שאלו לנבואה - אמרה להם: הנפש הטהורה תמות, שאלו לתורה - אמרה להם: יביא אשם ויתכפר לו. שאלו להקב"ה - אמר להם: יעשה תשובה ויתכפר לו".

יוצא איפוא כי "על פי שנים עדים" — על פי שתי דעותיהן של החכמה והנבואה, או אפילו "שלושה עדים" — גם לפי הדעה השלישית של התורה — "יומת המת" — אין לו לחוטא תקנה אלא עליו למות שכן אפילו לפי דעת התורה שעליו להביא קרבן, מה יעשה בזמן שאין בית המקדש קיים ואי אפשר להביא קרבן, או כאשר אין ידו משגת להביא קרבן אמנם "לא יומת על פי עד אחד" — לפי דעתו של ה"אחד", הוא הקב"ה לא יומת החוטא, שכן עצה קלה יעוצה לו — יעשה תשובה ויתכפר לו...

"כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין וכו' דברי ריבות בשעריך" [יז, זז]

"בין דם לדם" - אם לפלא יהיו בעיניך המשפטים והיסורים האכזריים הבאים על ישראל ותשאל: למה דם ישראל הפך הוא ונשפך כמים, "בין דין לדין" - למה דינים וגזירות חדשות באות יום יום על ישראל, "בין נגע לנגע" - למה פגעים ונגעים שיש מתרגשים ובאים על ישראל, להוי ידוע לך כי כל זה בא מחמת "דברי ריבות בשעריך" - בגלל המריבות והמדנים אשר בערי ישראל. שנאת חנם זו ומריבות הדדיות הן הן הגורמות לסבלותינו ופגעינו הרבים.

"וראית סוס ורכב עם רב ממך" [כ, א]

אם עצום וחזק הוא אויבך, שיש לו "סוס ורכב" ו"עם רב" - הרי "ממך" הוא זה — שאתה הוא האשם בכך בגלל התיירות שבידך...